

Universitatea Națională de Arte din București
Facultatea de Arte Plastice
Catedra Tehnico-Teoretice
Anul II, FAP, FADD
Durata: 1 ora curs +1 ora seminar
Conf. univ. dr. Constantin Aslam

CURS DE ESTETICA

Paradigme ale artei și frumosului

I Intenții pedagogice și obiective urmărite

Dincolo de satisfacerea unei nevoi profesionale de informare asupra dezbatelor privind natura structura și scopurile artei, de suportul acordat trebuinței de rafinament intelectual, date ce compun personalitatea unui artist autentic, acest curs are ca principal obiectiv formarea unei gândiri estetice proprii în rândul cursanților. Totodată, modelarea deprinderilor de a întemeia și justifica rațional (în baza unei temeinice culturi estetice însușite istoric și sistematic) propriile opțiuni și preferințe artistice, reprezintă, de asemenea, un obiectiv prioritar al prezentului curs.

Aceste intenții pedagogice sunt susținute de structura internă a programei cursului, concepută din perspectiva a două abordări complementare: istorică și sistematică.

Perspectiva istorică propune, prin raportare la axa timpului, o deoalare a structurii teoretice interne, a ideilor și noțiunilor de bază, a dezbatelor și viziunilor concurente asupra artei și frumosului, elemente ce configurează din interior și susțin conceptual marile paradigme estetice europene de la Platon la Heidegger. În ordine pedagogică, această opțiune istorică se impune întrucât, de la stoici încolo, estetica este percepută ca disciplină integrată reflecției filosofice. Dezbatelor asupra artei s-au desfășurat (cum au loc și astăzi de cele mai multe ori) cu argumente extrase din corpusul conceptual și teoretic al filosofiei, chiar în condițiile în care estetica a dobândit o autonomie disciplinară la mijlocul secolului al XVIII-lea. În esență, perspectiva istorică își propune să ilustreze natura și structura marile mutații care s-au produs în gândirea despre frumos și artă, în schimbarea criteriilor de analiză și evaluare a mesajului artei, cu scopul de a demonstra că marile reprezentări asupra artei sunt, deopotrivă, istorice dar și paradigmatică (cu valoare matricială pentru înțelegerea faptelor artistice contemporane).

Perspectiva sistematică propune, complementar celei istorice, o analiză reflexivă și de detaliu asupra unor teme perene de reflecție estetică cu un puternic potențial formativ, teme „încăpățanate”, permanent supuse dezbaterii cu fiecare nouă generație de artiști și filosofi ai artei.

Programa optează pentru acele teme ce vizează condiția artei și artistului, condiția umană în general, teme prezente desigur în agenda intelectuală a dezbatelor estetice de pretutindeni. Acest capitol de programă se concentrează pe formarea unor deprinderi de argumentare rațională și întemeiere logică, de deblocare a resurselor proprii de reflecție și cercetare teoretică. Cum gândim arta? Cum ne întemeiem judecățile de gust și de valoare dincolo de preferințele și convingerile proprii? Sunt întrebări la care cursul încearcă să răspundă printr-o analiză istorică a imaginarului artistic, a limbajului și creației, a categoriilor estetice și a capodoperei, a problematicei geniului și artistului de vocație etc. Ținând cont de cerințele unui învățământ de vocație în domeniul artelor vizuale, de profilul studentului viitor artist, programă cursului este centrată, cu precădere, pe universul estetic al artelor vizuale. Astfel, exemplele care susțin diverse programe estetice sunt preluate din istoria artelor vizuale, iar referințele bibliografice îi au în vedere mai ales pe acei filosofi, teoreticieni și artiști atașați acestui segment al artei.

Cursul propune o bibliografie de actualitate (inspirată și din programele de estetică și filosofia artei de la mari universități străine cu tradiție) ce ține cont de disputa recentă dintre stilul continental și stilul anglo-saxon în gândirea estetică. Bibliografia cuprinde liste cu lucrări clasice, lucrări de sinteză și resurse on-line. Totodată, cursul atrage atenția și asupra contribuțiilor artiștilor și teoreticienilor români,

de ieri și de azi, în domeniul reflecției estetice.

Programa cursului de estetică a fost concepută, totodată, din perspectiva unei culturi estetice generale, ca bază pentru aprofundarea unor direcții și teme actuale din domeniul esteticii filosofice ce vor fi studiate în următoarea etapă formativă: studiile de masterat.

Obiective

(1) Obiective general teoretice:

- informarea asupra celor mai importante interogații, teme și probleme ce conturează universul teoretic al esteticii și filosofiei artei;
- informare asupra cărților fondatoare ale esteticii filosofice și corelarea conținutului acestora cu marile curente și stiluri de creație din universul vizual al artei;
- însușirea modelelor paradigmatiche de gândire estetică și reprezentarea acestora de-a lungul axei timpului;
- înțelegerea mutațiilor istorice care s-au produs în gândirea despre frumos și arta, în schimbarea criteriilor de analiză și evaluare a mesajului artei;
- corelarea conceptelor filosofico-estetice cu activitatea artistică formativă dobândită în atelier;
- recunoașterea utilității cunoștințelor teoretice și a nevoii de mobilizare a acestora în activitățile individuale de creație vizuală.

(2) Obiective metodologice:

- însușirea de tehnici de lucru cu resursele bibliografice;
- conturarea unor abilități teoretice de folosire corectă a conceptelor și categoriilor estetice.
- exersarea analizei și evaluării critice a sistemelor estetice reprezentative pentru cultura europeană;
- formare și cultivarea deprinderilor de argumentare și confruntarea critică a punctelor proprii de vedere.

(3) Obiective operaționale:

- definirea categoriilor și a conceptelor fundamentale ale abordării filosofico - estetice a artei;
- proiectarea de corelații între marile paradigme estetice și marile curente și stiluri de creație vizuală;
- surprinderea fundamentelor teoretice și a supozițiilor estetice ca elemente de fundal detectabile în capodoperele și creației din universul artistic al vizualului;
- exersarea analizei și evaluării critice a celor mai importante programe estetice contemporane;

II Conținutul programei

Semestrul I

A. Generalități

1. Introducere. Privire de ansamblu. Obiective și evaluare. Aspecte istorice, disciplinare și sistematice ale gândirii despre arta. Statul esteticii: obiect de studiu, metode, finalități teoretice. Perspective interdisciplinare în estetică. Estetică azi: abordări continentale și anglo-saxone. Tradiția continentală vs. Tradiția analitică.

B. Paradigme estetic-filosofice

2. Lumea greacă și inaugurarea reflecției asupra artei. Constituirea primelor școli filosofico-estetice concurente: pitagorismul și sofistica. Instituirea cadrelor conceptuale de analiză a artei: *techné*, *aisthesis*, *eidolon*, *eidos*, *eikon*, *harmonia*, *hedone*, *kallos*, *katharsis*, *mimesis*, *morphe*, *pathos*, *phantasia*, *poietike*, *theoria*.

3. Platon și tensiunea dintre lumea inteligibilă și lumea sensibilă. Originea demiurgică a artei. Artă între imitație și plăcere. *Eros* și *Kalos* – de la lucrurile frumoase la frumosul inteligibil. Statul artei și artistului în cetatea ideală. Inițierea perspectivei esențialiste asupra artei și frumosului. Binele ca frumos și unitatea dintre etică și estetică.

4. Aristotel și arta ca *mimesis*. *Poetica* - primul tratat despre natura și legile actului creator. Metoda genetică în definirea artei și frumosului. Frumosul natural și frumosul artistic. Teoria celor patru cauze sau lumea văzută ca o operă de artă.

5. Plotin si sinteza modelul esteticii grecesti. *Enneade: Despre frumos* – primul tratat de estetica spiritualista. Concepte fundamentale: Divinitate, Forma, Suflet, Frumos. Corelația Binele si Frumosului – reafirmarea idealului grecesc de *kalokagatia*. Metoda mistica si cunoasterea artistica.

6. Estetica medievala. Precaritatea imaginii in raport cu cuvantul. Invizibilul si reprezentarea sa. Frumosul ca nume al lui Dumnezeu. Imagine si mantuire la Aureliu Augustin. Frumos si urat in gandirea lui Thoma din Aqiuino. *Filocalia* – conceptul fundamental al esteticii ortodoxe. Icoana si dogma – disputa imaginilor. Alain Besançon – sinteza iconoclasmului de la Platon la Kandinsky.

7. Fațete ale Renasterii. Cate renasteri sunt in Renastere? Intre mimetism si simbol - tradiții si inovatii artistice renascentiste. Arta si putere – mecenatul artistic. Semnul ca sens in viziunea Scolii din Florența si Scolii din Padova. Teoria estetica intre neoplatonism si umanism. Marsilio Ficino – concilierea neoplatonismului si crestinismului in arta. Artistul ca filosof si critic: Leon Battista Alberti si tratatul despre pictura. Leonardo da Vinci – vizualul ca obiect de studiu. Giorgio Vasari – inceputul istoriei artelor vizuale.

8. Discursul despre arta in gandirea moderna. Intre estetica raționalista si estetica empirista: viziunii concurente: Descartes si Locke. Raționalism si metodologie. Ideea de reguli ale metodei in arta. Intre baroc si clasicism – gandirea estetica a lui Leibniz. Filosofia aristotelica si nasterea picturii de gen. Nicolas Poussin si tensiunea dintre filosofia stoica si arta tragediei. Desen si culoare – un conflict etern?

9. Gandirea estetica in Secolul luminilor. Ce este „iluminarea”? Baumgarten si programul esteticii ca stiinta a sensibilitații. Mari teoreticieni ai artei: Winckelmann (analiza estetica si filosofica a artei greco-romane), Lessing (uratul natural si transfigurarea in frumos artistic). Variațiunile unui stil unitar: baroc, rococo, rocaille. Influența „saloanelor” asupra gustului estetic. Dimensiunile etice si formative ale artei

10. Kant si programul critic de investigație a artei. *Critica Facultații de Judecare* – un tratat de referința in gandirea estetica. Revoluție copernicana si metoda transcendentala. Autonomia valorilor: adevar, bine, frumos. Problema intemeierii judecații de gust. Tema gratuitității artei. Problema genului si a sublimului in arta. Mostenirea gandirii artistice kantiene.

11. Filosofia artei si a frumosului in gandirea clasica germana. Arta in contextul filosofiei de sistem: Fichte, Schelling, Hegel. Privilegierea metodei dialectice in analiza artei. O polemica celebra: Schlegel – Schelling. Biografia unei carti fondatoare: *Prelegerilor de estetica* ale lui Hegel – evaluari actuale.

12. Dezvoltari ale esteticii in secolul al XIX-lea. Discursul estetic in secolul al XIX-lea – intre era revoluțiilor si arta conformista. Contraste ale secolului: romantism - realism, naturalism, stiinta - arta, revoluție industrială – revoluție politica si sociala, frumusețe gratuita - utilitate; academism si avangarda. Opera de arta la plural: „Salonul refuzaților” – prolegomene pentru o noua estetica. Ideile estetice in razboi: pompieristi, academici si oficiali (exemplul francez), impresionism, postimpresionism, grupul nabistilor, simbolistii, miscarea „Sesession”, societatea „Arts und Craft”.

13 Estetica in contextul filosofiei vieții. Schopenhauer (experiența estetica si evidența intuitiva, teoria raului, a suferinței si a sublimarii prin arta); Nietzsche (programul filosofiei ca arta si justificarea estetica a vieții omului); Dilthey (stiințele naturii versus stiințele spiritului, triada: traire – expresie – înțelegere si turnura hermeneutica in estetica).

14. Gandirea estetica la inceputul secolului al XX-lea. Artele vizuale in centrul dezbaterei estetice: inventarea modernitații. Programele estetice ale avangardei. Apariția marilor tratate de estica: Benedetto Croce, *Estetica privita ca stiinta a expresiei si lingvistica generala*; Nicolai Hartman, *Estetica*.

Semestru II

C. Teme estetice perene

1. Creația artistica. Triada: aptitudine, talent, geniu. Viziunea renascentista – caracterul divin al

creației. Geniul – teorii clasice: Kant, Hegel. Perspective romanesti: Eminescu, Dragomirescu, Vianu. Teze ale psihologiei creației – intenționalitate, inspirație, iluminare, (spontaneitate), deliberare. Creația – ipostaza a libertății. Creativitate si originalitate - geniul in concepția lui Gadamer. Direcții in stiințele cognitive: Daniel Dennett si teoria tipurilor mentale. Contribuții romanesti: Liviu Rusu – Momentele creației artistice: Datele originare, factorii inconstienți (potențiali), factorii constienți (actuali), datele transsubiective.

2. Opera de arta. Predicatele operei de arta in viziuni concurente: substanțialismul si funcționalismul. Ce este capodopera? Momente constitutive ale operei de arta. Tudor Vianu – tezele unei filosofii a operei. Ontologia operei de arta in lumina principiului identității. Heidegger - Originea operei de arta si corelația adevăr - frumos. Conceptul de opera deschisa la Umberto Eco.

3. Categoriile estetice. Gandirea categoriala: tradiție si dezbateri actuale. Pentada categoriala: frumos, sublim, tragic, comis, urat – viziuni clasice. Problema ierarhiei categoriale – concepția lui E. Moutsopolous. Croce – Sentimentele estetice si deosebirea dintre frumos si urat. Imposibilitatea definirii - fundamente psihologice si empirice ale categoriilor estetice. Categoriile estetice in viziunea teoriei comunicării.

4. Frumosul – biografia intelectuală a unei controversă neîncheiate. Dialectica frumosului – între esențialism si funcționalism. Ierarhia platonica: frumosul ca idee. Kant – subiectivizarea si individualizarea frumosului sub semnul criticii gustului. Historicizarea frumosului sub semnul gândirii speculative a istoriei: Herder, Schlegel, Hegel. Frumosul artistic si frumosul natural. Arta fara frumos - frumosul fara arta?

5. Simbolul artistic. Opera de arta ca simbol. Iconologie si simbolism. Cod si semn artistic. Concept si imagine. Simbol lingvistic si simbol artistic. Cercetari clasice: E. Panofsky. Temeiuri teoretice ale simbolului artistic in contemporaneitate. Gandirea figurativa (Pierre Francastel). E. Cassirer si arta in contextul filosofiei formelor simbolice. Jean-Jacques Wunenburger – către o nou domeniu de investigații estetice: filosofia imaginilor.

6. Forma si conținut in arta. Tatarkiewicz – despre forma se vorbeste in mai multe înțelesuri. Antinomii: forma si conținut. Forma, figura, desen, expresie. Viziunii concurente: estetica conținutului versus estetica formei. Incercari de unificare: filosofia valorilor. Orientari estetice clasice si contemporane: formalismul, structuralismul, gestaltism, scoala semiologica. N. Hartmann – Forma si conținut. Materie si material artistic.

7. Estetica receptării. Corelația artist – public. Comunicarea estetica – medieri culturale si simbolice. Nativ si formativ in receptarea artei. Intre placere si gust - orizontul fara limite al subiectivității. Receptarea ca interpretare: canon, autoritate, consens. Harold Bloom despre canonul estetic occidental. Receptarea artistica in contextul multiculturalismului. Modelarea gustului: influențe ale industriei culturii de masa. Logica dominației divertismentului – arta ca spectacol. Arta interactiva – incercare de tipologie.

D. Programe filosofice contemporane de analiza a artei

8. Estetica critica si comunicațională. Scoala de la Frankfurt – dimensiunea sociala a artei. Un precursor al esteticii critice: Walter Benjamin. Biografia intelectuală a unei cărți celebre: *Estetica* de Th. Adorno. Habermas – temeuri ale unei estetici comunicaționale.

9. Estetica analitică. Michael Dummett despre originile si temele filosofiei analitice. Ludwig Wittgenstein si programul analizei limbajului despre arta. Arta ca forma de viața. Un program estetic coerent: critica esteticii speculative. Proceduri logice de analiza a limbajului artei. Dabney Townsend: modelul unei estetici analitice.

10. Estetica fenomenologică. Obiectul estetic si opera de arta in înțeles fenomenologic. Brentano si Husserl – rasfrangeri ale ideii de constiința intenționala in analiza artei. Maurice Merleau Ponty - fenomenologia percepției artistice. Perspective fenomenologie in opera lui M. Dufrenne.

11. Gandirea estetica a lui Martin Heidegger. Despre caracterul originar al artei. Arta-Tehnica-

Adevar. Structura argumentativa a lucrării: *Originea operei de arta*. Influența gândirii lui Heidegger în estica actuala.

12. Hermeneutica artei. Figuri istorice ale hermeneuticii: Dilthey și Schleiermacher. Paul Ricœur - Hermeneutica și critica ideologiilor. Hans-Georg Gadamer – *Adevar și metoda* – „Biblia” hermeneuticii europene. Ontologia operei de artă și semnificația ei hermeneutica; Gianni Vattimo - Hermeneutica – noua „koiné”; Emmanuel Levinas - Hermeneutica și lumea de dincolo;

13. Estetica pragmatică. Idei estetice în gândirea clasicilor pragmatismului: Peirce și James. Aplicarea „maximei pragmatice” la artă. Obiect, semn, sens, semnificație în accepție pragmatică. Teoria adevărului utilitate și resemnificarea mesajului operei de artă. J. Dewey despre dimensiunile formative ale artei. Richard Rorty – dincolo de subiectivism și relativism. Richard Schusterman: Un proiect disciplinar: estetica somatică. Eugeniu Speranția – deschideri ale pragmatismului în estetica românească.

14. Estetica în România. Momentul interbelic. Mihai Dragomirescu: teoria capodoperei. Tudor Vianu: proiectul unei estetici axiologice. Liviu Rusu: constituția internă a frumosului; Alexandru Dima: teoria tripartită a esteticii. Estetica recentă: Titus Mocanu, Ion Pascadi, Ion Ianoși, Gheorghe Achiței.

III Forma de evaluare:

Semestrul I: activitate de seminar: referate, participări semnificative la dezbateri, 30%; Examen 70%

Semestrul II: activitate de seminar: referate, participări semnificative la dezbateri, 30%; Referat 70%

IV Bibliografie generală (în limba română)

1) Lucrări clasice (selecție)

Platon, *Hippias Maior*, în *Opere complete*, vol I, București, Editura Humanitas, 2001 ;

Platon, *Phaidros*, în *Opere complete*, vol II, București, Editura Humanitas, 2002;

Platon, *Banchetul*, în *Opere complete*, vol II, București, Editura Humanitas, 2002;

Aristotel, *Poetica*, București, Editura IRI, 1998;

Plotin, *Despre Frumos*, în *Opere*, vol. I, București, Editura Humanitas, 2003;

Immanuel Kant, *Critica Facultății de Judecare*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981;

G.W.F.Hegel, *Prelegeri de estetică*, I și II, București, Editura Academiei, 1966, 1972;

F.W.J. Schelling, *Filosofia artei*, București, Editura Meridiane, 1992,

Fr. E. Schleiermacher, *Hermeneutica*, Editura Polirom, Iași, 2000;

Friedrich Nietzsche, *Nasterea tragediei* în vol. *De la Apolo la Faust* București, Editura Meridiane, 1978;

Friedrich Nietzsche, *Voința de putere*, Oradea, Editura Aion, 1999;

Wilhelm Dilthey, *Construcția lumii istorice în științele spiritului*, Cluj, Editura Dacia, 1998;

Croce, Benedetto, *Estetică privită ca știință și lingvistică generală*, București, Editura Univers, 1971;

Nicolai Hartman, *Estetică*, București, Editura Univers, 1974;

Hippolyte Taine, *Filosofia artei*, București, Editura Meridiane, 1991;

Theodor Lipps, *Estetică - psihologia frumosului și a artei*, București, Editura Meridiane, 1987;

Alois Riegl - *Istoria artei ca istorie a stilurilor*, București, Editura Meridiane, 1998;

Theodor Adorno, *Estetică*, Pitesti, Editura Paralela 45, 2005;

Martin Heidegger, *Originea operei de artă*, București, Editura Humanitas, 1995;

Ludwig Wittgenstein, *Lecții și convorbiri despre estetică, psihologie și credința religioasă*, București, Editura București, Humanitas, 2004;

Ludwig Wittgenstein, *Cercetări filosofice*, București, Editura Humanitas, 2004;

Paul Ricœur, *Eseuri de hermeneutică*, Editura Humanitas, București, 1995;

Paul Ricœur, *La școală fenomenologiei*, Editura Humanitas, București, 2007;

Hans-Georg Gadamer, *Adevar și metoda*, București, Editura Teora, 2001;

Dufrenne, Mikel, *Fenomenologia experienței estetice*, București, Editura Meridiane, 1976

Guido Morpurgo-Tagliabue, *Estetica contemporana*, Vol. 1+2, Bucuresti, Editura Meridiane, 1976
Jan Bialostocki, *O istorie a teoriilor despre arta*, Bucuresti, Editura Meridiane, 1977;
Katharine Everett Gilbert, Helmut Kuhn, *Istoria esteticii*, Bucuresti, Editura Meridiane, 1972;
Tudor Vianu, *Estetica*, Bucuresti, Editura pentru Literatura, 1968;
Alexandru Dima, *Gandirea romaneasca in estetica*, Cluj, Editura Dacia, 2003;
Umberto Eco (coordonator) *Istoria Frumuseții*, Bucuresti, Editura RAO, 2005;
Claude Frontisi (coordonator), *Istoria vizuala a artei*, Bucuresti, Editura Rao, 2004;

2) Lucrari de sinteza (selecție)

Florence Begel, *Filosofia artei*, Iasi, Editura Institutul European, 2002;
Hans-Georg Gadamer, *Actualitatea frumosului*, Editura Polirom, Iasi, 2000;
Vilém Flusser, *Pentru o filosofie a fotografiei. Texte despre fotografie*, Cluj-Napoca, Idea Design and Print, 2003;
Dabney Townsend, *Introducere in estetica*, Bucuresti, Editura ALL, 2000;
Luc Ferry, *Homo aestheticus: inventarea gustului in epoca democratica*, Bucuresti, Editura Meridiane, 1997;
Georg Simmel, *Contribuții la estetica, Despre personalități artistice*, in vol. *Cultura filosofica*, Bucuresti, Editura Humanitas, 2003;
Aurel Codoban, *Repere si prefigurari. Eseuri de istoria si epistemologia sociologiei artei*, Cluj-Napoca, Dacia, 1982;
Hancock John , *Hermeneutica radicala si opera de arta*, Bucuresti Paideia, 2001;
Jacqueline Russ, *Aventura gandirii europene – o istorie a ideilor*, Iasi, Editura Institutul European, 2002;
Jean Jacques Gleizal, *Arta si politicul*, Bucuresti, Editura Meridiane, 2003;
Adelin Guyot, Patrick Restellini, *Arta nazista - o arta de propaganda*, Bucuresti, Editura Corint, 2002;

Umberto Eco, *Arta si frumosul in estetica medievala*, Bucuresti, 1999;
Umberto Eco (coordonator), *Istoria frumuseții*, Bucuresti, Editura RAO, 2006;
Umberto Eco (coordonator), *Istoria uratului*, Bucuresti, Editura RAO, 2007;
Gabriel Bauret, *Abordarea fotografiei*, Bucuresti, Editura ALL, 1998;
Egon Sendler, *Icoana, imaginea nevazutului. Elemente de teologie, estetica, tehnica*, Bucuresti, Editura Sofia, 2005;
Thierry De Duve, *Kant dupa Duchamp*, Cluj-Napoca, Idea Design & Print, 2003;
Gilbert Durand, *Arte si arhetipuri. Religia artei*, Bucuresti, Editura Meridiane, 2003;
Wassily Kandinsky, *Spiritualul in arta*, Bucuresti, Editura Meridiane, 1994;
Eric Protter, *Pictori despre pictura*, texte alese si adnotate de Eric Protter si intregite cu texte ale unor artisti romani de Stefan Stoenescu, Bucuresti, Editura Meridiane, 1972;
[Vianu, Tudor, *Studii de filosofie si estetica. Dualismul artei*, Bucuresti, Editura Gramar, 2001;](#)

Anca Oroveanu, *Psihanaliza in raporturile ei cu tradiția europeana a teoriei artei*, Bucuresti, Editura Meridiane, 2000;
Ruxandra Demetrescu, *Arta si cunoastere*, Bucuresti, Editura Fundației Pro, 2005;
Mirela Preda Sanc, *Arta video-digitala*, Bucuresti, Editura Coresi, 2005;
Marin Gherasim *A patra dimensiune*, Pitesti, Editurii Paralela 45, 2005
Alexandru Chira. *Cuvinte pentru ochi. Eseuri, dialoguri, articole*, Bistrița, Editura Charmides, 2007;
Mihai Manescu *Mental si senzorial – identitate vizuala in secolul XX*, Bistrița, Editura Aletheia 2006;
Florin Stoiciu, *Materialitatea in gravura. Tehnici si maniere*, Bucuresti, Editura Tehnica, 2007.

c) Resurse on-line

Internet-ul pune la dispoziția celor interesați texte estetico-filosofice în format electronic cu avantajele cunoscute: stocarea de texte greu de găsit în România, căutarea de termeni, posibilitatea analizei textuale complexe (căutări multiple în baze de date, statistica ocurențelor, evidențierea proximităților/referințelor între două sau mai multe concepte, analize semantice/sintactice, comparații, etc) costul redus al suportului informațional, reproducerea extrem de facilă, dimensiuni reduse etc. Textele clasice sunt integrate site-urilor filosofice (în număr de peste 20.000) ce pot fi accesate din arhive *public access*. Prin motoarele de căutare generală (adresele sunt precedate de eticheta: <http://>): www.google.com; [de.ro](http://www.de.ro) (google englez, francez, german și român) www.yahoo.com; www.altavista.com; www.msn.com; www.metagog.com; www.trafic.ro; www.dominio.kappa.ro etc. pot fi găsite resursele de care este nevoie – ghiduri, enciclopedii, dicționare, antologii de texte etc. Marea majoritate a resurselor de teorie estetică sunt integrate domeniului filosofiei. Ex: *Stanford Encyclopedia of Philosophy* <http://www.plato.stanford.edu>; *History and Philosophy*, <http://www.matsci.unipv.it/percorsi>; *Guide to Philosophy of the Internet*, <http://www.earlham.edu>; *Philosophy – A collection of canonical text and links to scholarly*, www.eserver.org/philosophy etc. Unele resurse de teorie estetică pot fi accesate din marile enciclopedii on-line: Britanica, Encarta ori Universalis, sau de pe site-uri specializate în istoria artei, de pildă: <http://www.artlex.com>; <http://www.arthistory.com>.

Există de asemenea site-uri în care se găsesc indexuri cuprinzătoare de artiști, muzee din toată lumea, arhive de imagini. Sunt indexate peste 700 de site-uri de artă și sunt oferite mai mult de 24.000 de link-uri directe către operele unor artiști cunoscuți sau mai puțin cunoscuți. Sunt reprezentate toate tipurile de arte vizuale: fotografie, arte decorative, arta digitală sau arhitectura. Deopotrivă sunt oferite spre consultare resurse textuale, cărți de estetică, tratate, enciclopedii în adrese precum:

www.artcyclopedia.com/; www.oir.ucf.edu ori www.umich.edu;

Astfel de informații pot fi consultate în www.groverreference.com sau în www.world-arts-resources.com;

Dezbaterile estetice în schimb pot fi consultate pe marile site-uri ce fac publice variantele electronice ale revistelor de specialitate editate de comunitățile de esteticieni din SUA, Anglia, Canada, Australia etc. În acest sens, poate fi consultată baza de date stocate în biblioteca virtuală cu articole științifice din domeniul esteticii în *Ebsco Host, Research Databases* ori în *Jstor, Trusted Archives for Scholarship*.